

Nr 12

LANDSKAPSLAG

om socialvård

Föredragen för Republikens President den 19 december 2019

Utfärdad i Mariehamn den 6 februari 2020

I enlighet med lagtingets beslut¹ föreskrivs:

**1 kap.
Allmänna bestämmelser**

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att

- 1) främja och upprätthålla välfärd och social trygghet,
- 2) minska ojämlikhet och främja delaktighet,
- 3) på lika grunder trygga behövlig och tillräcklig socialservice av god kvalitet samt andra åtgärder som främjar välfärden,
- 4) främja klientorientering och klientens rätt till god service och gott bemötande inom socialvården samt
- 5) förbättra samarbetet mellan socialvården och kommunens olika sektorer, under landskapsregeringen lydande myndigheter samt andra aktörer för att de mål som avses i 1–4 punkterna ska nås.

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på kommunal socialvård, om inte något annat bestäms i denna eller någon annan lag. Socialvården omfattar främjande av social trygghet och välfärd samt de uppgifter och den service inom socialvården som föreskrivs i den allmänna lagstiftningen och speciallagstiftningen. Om en person har rätt att få socialvård med stöd av någon annan lag, ska de bestämmelser tillämpas som enligt 4 och 5 §§ i denna lag bäst tillgodoser klientens intresse.

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

- 1) *socialservice* kommunal socialservice och stödtjänster som ingår i den samt andra åtgärder genom vilka yrkesutbildade personer inom socialvården samt annan personal som deltar i klientarbetet främjar och upprätthåll-

¹ LF nr 21/2018-2019

SMU bet. nr 9/2018-2019

ler individens, familjens och gemenskapens funktionsförmåga, sociala välfärd, trygghet och delaktighet,

2) *klient* en person som ansöker om eller anlitar socialvård eller som oberoende av sin vilja är föremål för socialvård,

3) *person och klient som behöver särskilt stöd* en person som har särskilda svårigheter att söka och få behövliga social- och hälso-tjänster på grund av kognitiv eller psykisk funktionsnedsättning eller sjukdom, missbruk av berusningsmedel, samtidigt behov av flera stöd eller på grund av någon annan motsvarande orsak och vars stödbehov inte är förknippat med nedsatt fysisk, kognitiv, psykisk eller social funktionsförmåga som är nedsatt på grund av sjukdomar eller skador som har uppkommit, tilltagit eller förvärrats i och med hög ålder, eller på grund av degeneration i anslutning till hög ålder.

4) *barn* den som är under 18 år,

5) *ung person* den som är 18–24 år samt

6) *barn som behöver särskilt stöd* ett barn vars uppväxtförhållanden äventyrar eller inte tryggar barnets hälsa eller utveckling eller som genom sitt beteende äventyrar sin hälsa eller utveckling eller som på grund av de orsaker som anges i 3 punkten behöver särskilt stöd.

4 §

Klientens intresse

Vid bedömningen av det som ligger i klientens intresse ska hänsyn tas till hur olika tillvägagångssätt och lösningar bäst tryggar

1) klientens och hans eller hennes närståendes välfärd,

2) stärkandet av klientens förmåga att klara sig självständigt och agera på eget initiativ samt nära och fortlöpande människorelationer,

3) rätt och tillräckligt stöd vid rätt tidpunkt i förhållande till behoven,

4) möjlighet att delta i och påverka sina egna ärenden,

5) beaktande av den språkliga, kulturella och religiösa bakgrunden,

6) utbildning som motsvarar önskemål, anlag och andra färdigheter, en kanal till arbetslivet samt verksamhet som främjar delaktighet samt

7) klientrelationens förtroelighet och samverkan med klienten.

Vid tillhandahållandet av socialvård ska särskild uppmärksamhet ägnas åt att tillgodose de klienters intressen som behöver särskilt stöd.

5 §

Barnets bästa

I alla socialvårdsåtgärder som gäller barn ska i första hand barnets bästa beaktas. När

det gäller barn ska utöver det som nämns i 4 § särskild vikt läggas vid hur olika åtgärdsalternativ och lösningar bäst tryggar

1) en balanserad utveckling och välfärd,

2) möjligheten att få förståelse samt omsorg enligt ålder och utvecklingsnivå,

3) en trygg uppväxtmiljö och såväl fysisk som psykisk integritet samt

4) självständighetsprocessen och växandet till att känna ansvar.

2 kap.

Främjande av välfärd

6 §

Rådgivning och handledning

Kommuninvånarna ska ha tillgång till rådgivning och handledning inom socialvården. Särskilt avseende ska fästas vid rådgivning och handledning för barn, unga och personer som behöver särskilt stöd.

När socialvården ordnar rådgivning och handledning ska den vid behov samarbeta med den primärvård som ger hälsorådgivning som avses i 26 § i landskapslagen (2011:114) om hälso- och sjukvård samt med andra myndigheter och sektorer.

7 §

Strukturellt socialt arbete

Genom strukturellt socialt arbete ska information om social välfärd och sociala problem förmedlas och sakkunskapen inom socialvården utnyttjas för att främja välfärd och hälsa.

Strukturellt socialt arbete omfattar

1) produktion av information som bygger på klientarbetet inom socialvården och som gäller klienternas behov och behovens samhälleliga kopplingar samt verkningarna av den socialservice och den övriga socialvård som möter behoven,

2) målinriktade åtgärder och åtgärdsförslag för att förebygga och rätta till sociala problem samt för att utveckla kommuninvånarnas boende- och närmiljöer och

3) införlivande av sakkunskapen inom socialvården i de andra kommunala sektorernas planering samt samarbete med landskapsmyndigheter med ansvar för utbildning, hälsovård och sysselsättning, privata serviceproducenter och organisationer genom utveckling av det lokala sociala arbetet samt det övriga utbudet av service och stöd.

8 §

Att ge akt på och främja välfärd hos personer som behöver särskilt stöd

De kommunala myndigheterna ska i samarbete med landskapsmyndigheterna med ansvar

för hälsovård, utbildning och sysselsättning ge akt på och främja välfärden hos personer som behöver särskilt stöd samt avhjälpa missförhållanden och förebygga uppkomsten av dem.

De myndigheter som ansvarar för det särskilda stödet ska förmedla information om de sociala problem som klienterna ställs inför samt ge sakkunnighjälp till andra myndigheter och till kommuninvånarna och till organisationer som är verksamma i kommunen. Då servicen tillhandahålls och utvecklas ska särskild uppmärksamhet ägnas behoven och önskemålen hos de personer som behöver särskilt stöd.

9 §

Att ge akt på och främja barns och unga personers välfärd

De kommunala myndigheterna och landshapsmyndigheterna med ansvar för utbildning och hälsovård ska i samarbete ge akt på och främja barns och unga personers välfärd samt avhjälpa missförhållanden i uppväxtförhållandena och förebygga uppkomsten av missförhållanden.

Den myndighet som ansvarar för socialvården ska förmedla information om barns och unga personers uppväxtförhållanden och sociala problem samt ge sakkunnighjälp till andra myndigheter, till kommuninvånarna och till organisationer som är verksamma i kommunen.

10 §

Utvecklande av service och stöd i fostran

Då service avsedd för barn, unga personer och barnfamiljer tillhandahålls och utvecklas, ska det ses till att föräldrarna, vårdnadshavarna och andra personer som svarar för barns vård och fostran, genom denna service får stöd i fostran av barn och att barns, unga personers och barnfamiljers behov av särskilt stöd klarläggs genom servicen. Vid behov ska det ordnas verksamhet som stöder barn och unga personer i behov av särskilt stöd.

Då servicen tillhandahålls och utvecklas ska särskild uppmärksamhet ägnas barns och unga personers behov och önskemål.

3 kap Socialservice

11 §

Stödbehov

Socialservice ska ordnas

- 1) som stöd för att klara av det dagliga livet,
- 2) till följd av stödbehov med anknytning till boende,
- 3) till följd av behov av ekonomiskt stöd,

4) för att förhindra marginalisering och främja delaktighet,

5) till följd av stödbehov på grund av närstående- och familjevåld samt annat våld eller annan illabehandling,

6) till följd av stödbehov i anslutning till akuta krissituationer,

7) för att stöda en balanserad utveckling och välfärd hos barn,

8) till följd av stödbehov på grund av missbruk av berusningsmedel, psykisk ohälsa, annan sjukdom, skada eller åldrande,

9) till följd av stödbehov med anknytning till fysisk, psykisk, social eller kognitiv funktionsförmåga samt

10) för att stöda anhöriga och närstående till personer som behöver stöd.

12 §

Tryggande av nödvändig omsorg och försörjning

Alla som vistas i en kommun har rätt att i brådskande fall få socialservice som baserar sig på personens individuella behov, så att hans eller hennes rätt till nödvändig omsorg och försörjning inte äventyras. I andra än brådskande fall har en person rätt att få tillräckliga socialvårdstjänster av sin hemkommun enligt lagen om hemkommun (FFS 201/1994) eller av ett kommunalförbund dit hemkommunen hör, om inte något annat föreskrivs i denna lag.

I 57 § föreskrivs om personkretsen för ordnande av socialvård. I landskapslagen (1998:66) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomststöd föreskrivs separat om beviljande av utkomststöd.

13 §

Tryggande av barnets hälsa och utveckling

Ett barn och dess familj har rätt att utan dröjsmål få socialservice som är nödvändig med tanke på barnets hälsa eller utveckling. Servicen ska ordnas i tillräcklig omfattning under de tider på dygnet då den behövs.

Servicen ska stöda föräldrarna, vårdnadshavarna och andra personer som svarar för barnets vård och fostran, i fostran av och omsorgen om barnet.

14 §

Socialservice som möter stödbehoven

Som kommunal socialservice ska följande ordnas med det innehåll och i den omfattning som föreskrivs i denna eller i någon annan lag:

- 1) socialt arbete,
- 2) social handledning,
- 3) social rehabilitering,
- 4) familjearbete,

- 5) hemservice,
- 6) hemvård,
- 7) boendeservice,
- 8) service på en institution,
- 9) service som stöder rörlighet,
- 10) alkohol- och drogarbete,
- 11) förebyggande av psykisk ohälsa,
- 12) rådgivning i uppfostrings- och familje-frågor,
- 13) övervakning av umgänge mellan barn och förälder,
- 14) ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående,
- 15) verksamhet i sysselsättningssyfte för personer med funktionsnedsättning,
- 16) arbetsverksamhet för personer med funktionsnedsättning samt
- 17) annan socialservice som är nödvändig för klientens välfärd och som tillgodoser de behov som avses i 11 §.

Som kommunal socialservice ska det även sörjas för specialomsorger om personer med utvecklingsstörning, service och stöd på grund av funktionsnedsättning, tillhandahållande av utkomststöd till en person som vistas i kommunen, service i anslutning till missbrukarvård, ordnande av stöd för närståendevård, ordnande av familjevård, vårdnad om barn och unga personer, barnskydd, adoptionsrådgivning, medling i familje-frågor, uppgifter i samband med att beslut om vårdnad av barn och umgängesrätt fastställs och avgörs och ordnande av åtgärder i samband med medling vid verkställighet av beslutet, ordnande av de sakkunnigtjänster som hör till medling i domstol i ett ärende som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt samt uppgifter i samband med utredande och fastställande av faderskap, enligt vad som dessutom bestäms särskilt om dessa serviceformer i:

- 1) landskapslagen (2010:50) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om service och stöd på grund av handikapp,
- 2) landskapslagen (1978:48) om tillämpning av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda,
- 3) landskapslagen (1998:66) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomststöd,
- 4) lagen om missbrukarvård (FFS 41/1986), med stöd av 71 § i självstyrelselagen (1991:71) för landskapet Åland, tillämplig i den lydelse lagen hade i riket den 31 december 1992, samt i sin i riket aktuella lydelse beträffande bestämmelser av riksbehörighetskaraktär,
- 5) mentalvårdslagen (FFS 1116/1990), tillämplig gällande bestämmelser av riksbehörighetskaraktär,
- 6) lagen om stöd för närståendevård (FFS 937/2005), tillämplig i landskapet Åland genom landskapslagen (1995:101) om tillämp-

ning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård,

- 7) landskapslagen (2008:97) om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen,
- 8) adoptionslagen (FFS 22/2012),
- 9) äktenskapslagen (FFS 234/1929),
- 10) lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (FFS 361/1983),
- 11) faderskapslagen (FFS 11/2015),
- 12) lagen om underhåll för barn (FFS 704/1975),
- 13) lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (FFS 619/1996) samt
- 14) landskapslagen (2015:18) om tillämpning i landskapet Åland av familjevårdarlagen.

15 §

Socialt arbete

Med socialt arbete avses klient- och sakkunnigarbete där det skapas en helhet av socialt stöd och service som möter individens, familjens eller gemenskapens behov, där helheten samordnas med stöd och service som erbjuds av andra aktörer samt där genomförandet och effekten av helheten styrs och följs upp. Socialt arbete är arbete som stödjer förändring och som syftar till att tillsammans med individen, familjen och gemenskapen lindra svårigheter i en livssituation, stärka individens och familjens egna handlingsmöjligheter, öka deras delaktighet och främja gemenskapens sociala integration.

16 §

Social handledning

Med social handledning avses rådgivning, handledning och stöd för individer, familjer och gemenskaper i användningen av service och samordning av olika stödformer. Målet är att främja individens och familjens välfärd och delaktighet genom att stärka deras livskompetens och funktionsförmåga.

17 §

Social rehabilitering

Med social rehabilitering avses intensifierat stöd med hjälp av socialt arbete och social handledning för att stärka den sociala funktionsförmågan, förhindra marginalisering och främja delaktighet. Social rehabilitering omfattar

- 1) utredning av den sociala funktionsförmågan och rehabiliteringsbehovet,
- 2) rehabiliteringsrådgivning och rehabiliteringshandledning samt vid behov samordning av rehabiliteringstjänster,
- 3) träning i att klara av vardagsfunktioner och olika livssituationer,

4) gruppverksamhet och stödjande av social interaktion samt

5) andra behövliga åtgärder som främjar social rehabilitering.

Genom social rehabilitering för unga personer ska de stödjas att få en arbets-, arbetsprövnings-, studie-, ungdomsverkstads- eller rehabiliteringsplats och avhopp förebyggas.

18 §

Familjearbete

Med familjearbete avses att välfärden stöds genom social handledning och med annan nödvändig hjälp i situationer där klienten och hans eller hennes familj eller den person som svarar för klientens vård behöver stöd och handledning för att stärka sina resurser och förbättra den ömsesidiga interaktionen.

Familjearbetet ges för att trygga hälsan och utvecklingen hos ett barn eller en ung person som behöver särskilt stöd.

19 §

Hemservice

Med hemservice avses att fullgöra eller bistå vid fullgörandet av uppgifter och funktioner som hör till boende, vård och omsorg, upprätthållande av funktionsförmågan, vård och fostran av barn, uträttande av ärenden samt till det övriga dagliga livet.

Hemservice tillhandahålls personer som på grund av sjukdom, förlösning, skada eller av någon annan liknande funktionsnedsättande orsak eller i en särskild familje- eller livssituation behöver hjälp för att klara de uppgifter och funktioner som avses i 1 mom.

Som stödtjänster som ingår i hemservicen tillhandahålls måltids-, klädvårds- och städservice och tjänster som främjar socialt umgänge.

Barnfamiljer har rätt att få sådan hemservice som är nödvändig för att trygga familjens omsorgsuppgift, om det på grund av omständigheter som anges i 2 mom. inte är möjligt att trygga barnets välfärd utan hemservice.

20 §

Hemvård

Med hemvård avses den helhet som bildas av hemservice enligt 19 § i denna lag och hemsjukvård enligt 38 § i landskapslagen om hälso- och sjukvård.

Den kommunala socialvården och Ålands hälso- och sjukvård tillhandahåller hemvård i samarbete. Personalen inom Ålands hälso- och sjukvård utför vissa uppgifter av hemservicekaraktär och den kommunala hemservicepersonalen utför vissa uppgifter av hemsjukvårdskaraktär i enlighet med vad som över-

enskoms enligt 3 mom. Arbetet ska planeras och genomföras så att det bildar en funktionell helhet för klienten. De vårdåtgärder som kommunens hemservicepersonal utför förutsätter att den anställda personen inom kommunens hemservice fått åtgärden delegerad till sig av en ansvarig läkare vid Ålands hälso- och sjukvård.

Beträffande samarbetet mellan den kommunala socialvården och Ålands hälso- och sjukvård gällande hemvård ska samverkansavtal ingås enligt 69 §.

21 §

Boendeservice

Boendeservice ska ordnas för personer som av särskild orsak behöver hjälp eller stöd i boendet eller med att ordna boende. Service som tillhandahålls hemma prioriteras i förhållande till service som förutsätter flytt och inkluderar både boende och service. Tillfälligt boende ordnas för personer som behöver kortvarig, brådskande hjälp.

Stödboende ska ordnas för personer som behöver stöd för att bo självständigt eller vid övergången till självständigt boende. Med stödboende avses att boendet stöds genom social handledning och annan socialservice.

Serviceboende ska ordnas för personer som behöver en lämplig bostad samt vård och omsorg. Serviceboende med heldygnsoomsorg ordnas för personer som behöver vård och omsorg dygnet runt.

Med serviceboende avses boende och service som ordnas i en servicebostad. Servicen omfattar vård och omsorg enligt klientens behov, verksamhet som upprätthåller och främjar funktionsförmågan, måltids-, klädvårds-, bad- och städservice samt tjänster som främjar delaktighet och socialt umgänge. Inom serviceboende med heldygnsoomsorg ordnas servicen enligt klientens behov dygnet runt.

När boendeservice tillhandahålls ska det ses till att personens privatliv och rätt till medbestämmande respekteras och socialvården ska verka för att hon eller han av den ansvariga myndigheten får behovslena rehabiliterings- och hälso- och sjukvårdstjänster.

Beträffande rehabiliterings- och hälso- och sjukvårdstjänster som i enlighet med 37 § 5 mom. i landskapslagen om hälso- och sjukvård tillhandahålls av Ålands hälso- och sjukvård för klienter som får boendeservice ska den kommunala socialvården och Ålands hälso- och sjukvård samarbeta så att Ålands hälso- och sjukvårds tjänster och övrig socialvård och omsorg vid serviceboendet bildar en funktionell helhet för klienten. Beträffande samarbetet mellan den kommunala socialvården och

Ålands hälso- och sjukvård ska samverkansavtal ingås enligt 69 §.

22 §

Service på en institution

Med service på en institution inom socialvården avses ordnande av vård och rehabiliterande verksamhet vid en verksamhetsenhet som ger fortlöpande vård inom socialvården. Service på en institution kan ordnas kortvarigt eller fortgående, dagtid, natttid eller dygnet runt. Långvarig vård och omsorg får tillhandahållas på institution bara om det med hänsyn till personens hälsa eller säkerhet är motiverat, eller om det finns en annan i lag särskilt föreskriven grund för det.

När service på en institution tillhandahålls ska det ordnas sådan rehabilitering, vård och omsorg som behövs med tanke på klientens individuella behov. Klientens livsmiljö ska dessutom om möjligt ordnas så att den är trygg, hemlik och stimulerande samt möjliggör ett privatliv och främjar rehabilitering, initiativkraft och funktionsförmåga.

Med begreppet vård i 1 mom. som tillhandahålls av den kommunala socialvården avses på Åland omsorg och sådan sjukvård som inte kräver sjukhusvård.

Beträffande de läkartjänster som i enlighet med 37 § 5 mom. i landskapslagen om hälso- och sjukvård tillhandahålls av Ålands hälso- och sjukvård för klienter vid de offentliga institutionerna på Åland ska den kommunala socialvården och Ålands hälso- och sjukvård samarbeta så att Ålands hälso- och sjukvårds tjänster och övrig rehabilitering, vård och omsorg vid institutionen bildar en funktionell helhet för klienten. Beträffande samarbetet mellan den kommunala socialvården och Ålands hälso- och sjukvård ska samverkansavtal ingås enligt 69 §.

23 §

Service som stöder rörligheten

En tillgänglig och fungerande allmän kollektivtrafik är det främsta sättet att ordna sådan rörlighet som lämpar sig för alla.

Service som stöder rörligheten ska ordnas för personer som inte klarar av att självständigt använda allmänna trafikmedel på grund av sjukdom, skada eller av någon annan liknande funktionsnedsättande orsak och som behöver service för att kunna utträta ärenden eller på grund av något annat behov som hör till det dagliga livet.

Stöd för rörlighet kan ordnas på följande sätt eller genom kombinationer av dem:

- 1) handledning i hur allmänna trafikmedel används och handledd träning,
- 2) ledsagarservice,

3) grupptransport,

4) ersättning för skåliga kostnader för transport med taxi, färdtjänstbil eller ett annat motsvarande fordon eller

5) på något annat lämpligt sätt.

Individuell färdtjänst ordnas inte för en person som har rätt till transport eller till ersättning för transportkostnaderna med stöd av någon annan lag.

24 §

Alkohol- och drogarbete

Syftet med alkohol- och drogarbete är att minska och avlägsna alkohol- och drogrelaterade faktorer som äventyrar välfärd och säkerhet samt stöda alkohol- och drogfrihet.

Socialvårdens alkohol- och drogarbete enligt denna lag omfattar

- 1) handledning och rådgivning,
- 2) socialvårdens särskilda service som riktar sig till missbrukare av berusningsmedel, deras anhöriga och andra närstående samt
- 3) övrig socialservice enligt 14 § som stöder alkohol- och drogfrihet eller som behövs på grund av missbruk av berusningsmedel.

En gravid person har rätt att omedelbart få tillräcklig socialservice som stöder alkohol- och drogfrihet.

Det alkohol- och drogarbete som utförs inom socialvården ska planeras och genomföras så att det bildar en funktionell helhet tillsammans med det övriga alkohol- och drogarbetet och arbetet för förebyggande av psykisk ohälsa i kommunen och inom Ålands hälso- och sjukvård. Beträffande samarbetet mellan kommunen och Ålands hälso- och sjukvård gällande alkohol- och drogarbetet ska samverkansavtal ingås enligt 69 §.

25 §

Förebyggande av psykisk ohälsa

Syftet med arbetet för förebyggande av psykisk ohälsa är att stärka de faktorer som skyddar individens och gemenskapens psykiska hälsa samt att avlägsna och minska faktorer som äventyrar den psykiska hälsan.

Förebyggande av psykisk ohälsa enligt denna lag omfattar

- 1) handledning och rådgivning inom socialservicen i fråga om de faktorer som skyddar och äventyrar den psykiska hälsan och, vid behov, psykosocialt stöd till individen och familjen,
- 2) samordning av det psykosociala stödet till individen och samhället i akuta och traumatiska situationer samt
- 3) socialvårdens övriga arbete för förebyggande av psykisk ohälsa, med vilket avses socialservice enligt 14 § som stödjer individens psykiska hälsa.

Det arbete för förebyggande av psykisk ohälsa som utförs inom socialvården ska planeras och genomföras så att det bildar en funktionell helhet tillsammans med det övriga arbetet för förebyggande av psykisk ohälsa och alkohol- och drogarbetet i kommunen och inom Ålands hälso- och sjukvård. Beträffande samarbetet mellan kommunen och Ålands hälso- och sjukvård gällande förebyggande av psykisk ohälsa ska samverkansavtal ingås enligt 69 §.

26 §

Rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor

Rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor ska ges för att främja barnets välfärd, individuella uppväxt och positiva utveckling, stöda föräldraskapet samt för att stärka barnfamiljernas förmåga att klara sig självständigt och stärka deras egna resurser.

Rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor omfattar bedömning, handledning, sakkunnigrådgivning och annat stöd i anslutning till barns uppväxt och utveckling, familjeliv, människorelationer och sociala färdigheter.

Rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor tillhandahålls sektors- och myndighetsövergripande tillsammans med experter på socialt arbete, psykologi och medicin samt enligt behov tillsammans med andra experter.

27 §

Övervakning av umgänge mellan barn och förälder

Syftet med övervakning av umgänget mellan barn och förälder är att se till att den umgängesrätt som avses i 2 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt tillgodoses i enlighet med barnets bästa. Övervakningen av umgänget grundar sig antingen på ett avtal som fastställts av socialnämnden eller på ett domstolsbeslut där innehållet i behövliga åtgärder fastställs.

Vid övervakade byten ser en övervakare till att barnet i enlighet med avtalet eller beslutet överlämnas från den ena föräldern till den andra. Vid stöttat umgänge är övervakaren tillgänglig under umgänget. Vid övervakat umgänge ska övervakaren se och höra barnet och föräldern under umgänget.

Övervakaren kan bestämma att umgänges-tillfället inte inleds eller att bytet inte utförs, eller avbryta umgängestillfället, om det är nödvändigt för att tillgodose barnets bästa. Övervakaren ska till en behörig barnatillsyningsman lämna en skriftlig redogörelse för avtalade umgängestillfällen som han eller hon

avbrutit eller som av någon annan orsak inte genomförts. Övervakaren ska ha en för uppgiften lämplig yrkesexamen eller någon annan lämplig utbildning.

Behörighetskrav för uppgiften som barnatillsyningsman samt för den till vars uppgifter hör att svara för beredningen av de avtal som avses i 8 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt eller i 8 § i lagen om underhåll för barn finns i 66 § i denna lag.

28 §

Annan socialservice

Kommunen kan vid behov ordna lediga dagar samt rekreationsledighet som är kortare än ett dygn för en anhörig eller närstående som dagligen ger en stödbehövande bindande vård och omsorg. Kommunen ska sörja för att vården av den vårdbehövande ordnas på ett ändamålsenligt sätt under ledigheten. Avlösarservicen under vårdarens ledighet kan ordnas som sådan avlösarservice som avses i 4 a § i lagen om stöd för närståendevård, tillämplig på Åland med stöd av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård.

Semesterservice ska tillhandahållas och stöd för semesterarrangemang ges med hänsyn till familjeförhållanden, långvarig sjukdom, skada eller något annat motsvarande skäl. Referensgruppsverksamhet samt en stödperson eller stödfamilj kan ordnas för ett barn som behöver särskilt stöd eller för hans eller hennes familj för att trygga barnets hälsa eller utveckling. Alla klienters välfärd kan också främjas genom annan service än den som anges i 3 kap.

Kommunen ska förbereda stödpersoner och stödfamiljer för uppdraget. Vid behov ska kommunen ordna utbildning och handledning för stödpersoner och stödfamiljer.

29 §

Socialjour

Socialjour ska ordnas utom kontorstid för att trygga brådskande och nödvändig hjälp för alla åldrar. Jourcen ska organiseras så att den kan kontaktas utom kontorstid och brådskande socialservice ges enligt vad som föreskrivs i denna eller någon annan lag. Jourcenheten ska ha tillräckliga resurser och tillräcklig kompetens för att servicekvaliteten och klientsäkerheten ska tillgodoses.

Socialjourcen ska i sitt arbete samarbeta med den prehospitäl akutsjukvården, hälso- och sjukvårdens jour, räddningsväsendet, polisen, alarmcentralen och vid behov med andra aktörer.

4 kap. Tillhandahållande av socialvård

30 §

Centrala principer

Klienten har rätt att av den som tillhandahåller socialvården få socialvård av god kvalitet och ett gott bemötande utan diskriminering. Klienten ska bemötas så att hans eller hennes övertygelse och integritet respekteras och människovärde inte kränks.

När beslut och avgöranden som gäller socialvården fattas och socialvården tillhandahålls ska i första hand klientens intresse beaktas så som föreskrivs i 4 och 5 §§.

När socialvård tillhandahålls ska utgångspunkten vara att makar, sambor samt andra familjemedlemmar har möjlighet att bo tillsammans.

De lokaler för socialservice som står till klienternas förfogande ska stöda klienternas sociala interaktion. När lokalerna planeras och används ska individuella behov och förutsättningar hos klienterna, tillgänglighet och integritetsskydd beaktas.

31 §

Hörande av klienten och klientens rätt att få en redogörelse för olika alternativ

Förvaltningslagen (2008:9) för landskapet Åland innehåller bestämmelser om att höra klienten innan beslut som gäller honom eller henne fattas. Lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (FFS 812/2000), tillämplig på Åland genom landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård, innehåller bestämmelser om klientens rätt att få redogörelse för olika alternativ.

32 §

Barns och unga personers åsikter och önskemål

När behovet av socialvård bedöms, ska det vid beslut som gäller ett barn eller en ung person samt när socialvård tillhandahålls, läggas särskild vikt vid barnets och den unga personens åsikter och önskemål. Barnet ska ges möjlighet att med hänsyn till ålder och utvecklingsnivå få information om ärendet som gäller honom eller henne och att lägga fram sin åsikt och sitt önskemål. Barnets åsikt ska utredas på ett finkänsligt sätt och så att det inte leder till onödigt olägenhet i relationerna mellan barnet och dess föräldrar eller andra närstående. Sättet att reda ut barnets åsikt och åsiktens huvudinnehåll ska antecknas i klienthandlingarna om barnet.

I samband med att åsikten utreds får barnet inte ges sådan information som kan äventyra dess utveckling eller som strider mot något annat mycket viktigt privat intresse för barnet.

33 §

Tillgång till socialvård och dess tillgänglighet

Planeringen och tillhandahållandet av socialvård ska tillses i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag eller annars. Socialservicens innehåll och kvalitet ska uppfylla kraven enligt lagstiftningen.

Den allmänna kommunala socialservicen ska tillhandahållas så att den lämpar sig för alla klienter. Vid behov ska den som behöver hjälp och stöd hänvisas till särskild service. När servicen tillhandahålls ska utgångspunkten vara att den kan uppsökas på eget initiativ i ett tillräckligt tidigt skede.

Socialservice ska om möjligt ordnas i anslutning till olika förvaltningsområdens basservice, om arrangemanget främjar samordningen av servicen och ordnandet av service av god kvalitet.

Information om hurdan socialservice som kan fås och på vilka grunder samt hur den kan sökas ska publiceras på ett lättillgängligt och lättförståeligt sätt.

34 §

Inledning och avslutning av en klientrelation i socialvården

Ett socialvårdsärende inleds på ansökan eller när en anställd inom kommunens socialvård annars i sitt arbete har fått kännedom om en person som eventuellt behöver socialservice.

En klientrelation i socialvården inleds på ansökan eller när handläggningen av ett ärende som inletts på ett annat sätt påbörjas eller när en person ges socialservice. Klientrelationen avslutas när det för kännedom antecknas i socialvårdens klienthandling att det inte finns någon grund för att ordna socialvård.

35 §

Kontakt med socialvården för bedömning av stödbehovet

Om en sådan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som avses i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (FFS 559/1994), en socialkurator eller en anställd inom socialvården, undervisningsväsendet, idrottsväsendet, barnomsorgen, Mariehamns räddningsverk, Räddningsområde Ålands landskommuner, Landskapsalarmcentralen, tullen, polisen, Brottspåföljdsmyndigheten, Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet, Folkpensionsanstalten eller utsökningsmyndigheten i sitt arbete har fått

kännedom om en person vars behov av socialvård är uppenbart, ska han eller hon styra personen till att söka socialservice eller om personen samtycker till det kontakta den myndighet som ansvarar för den kommunala socialvården, så att stödbehovet kan bedömas.

Om samtycke inte kan fås och personen är uppenbart oförmögen att svara för sin omsorg, hälsa eller säkerhet, eller om ett barns bästa absolut kräver det, ska de personer som avses i 1 mom. utan dröjsmål göra en anmälan om behovet av socialvård trots sekretessbestämmelserna.

Även andra personer än de som avses i 1 mom. kan göra en sådan anmälan, utan hinder av de sekretessbestämmelser som gäller dem.

I 25 och 25c §§ i barnskyddslagen (FFS 417/2007), tillämplig på Åland genom landskapslagen (2008:97) om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen finns bestämmelser om att göra en barnskyddsanmälan och en föregripande barnskyddsanmälan. Om den anmälningspliktiga personen i enlighet med 1 - 2 mom. i denna lag eller en annan person enligt 3 mom. i denna lag utan dröjsmål har kontaktat den myndighet som ansvarar för socialvården och uppgett orsakerna till kontakten, behöver ingen barnskyddsanmälan göras på grundval av samma uppgifter.

Vid anmälan om äldre personers servicebehov ska dessutom bestämmelserna i 19 § i äldrelagen (2020:9) för Åland följas.

36 §

Bedömning av servicebehovet

När en anställd inom den kommunala socialvården i sitt arbete har fått kännedom om en person som behöver socialvård, ska den anställda se till att personens behov av brådskande hjälp omedelbart bedöms. Dessutom har personen rätt att få en bedömning av servicebehovet, om det inte är uppenbart onödigt att göra en bedömning.

Bedömningen av servicebehovet ska påbörjas utan dröjsmål och slutföras utan ogrundat dröjsmål. Bedömningen ska påbörjas senast den sjunde vardagen efter det att klienten, en anhörig eller en närstående eller klientens lagliga företrädare har kontaktat den kommunala myndighet som ansvarar för socialservicen för att få service, om

- 1) personen är över 75 år,
- 2) personen får vårdbidrag med högsta belopp enligt 9 § 3 mom. 3 punkten i lagen om handikappförmåner (FFS 570/2007).

Bedömningen av hurudant servicebehov ett barn som behöver särskilt stöd har, ska inledas senast den sjunde vardagen efter det att ären-

det har inletts, och bedömningen ska bli klar senast tre månader från det att ärendet inletts.

Bedömningen görs i den omfattning som klientens livssituation kräver i samarbete med klienten och vid behov med klientens anhöriga och närstående samt andra aktörer. När bedömningen görs ska det redogöras för klienten vilka hans eller hennes rättigheter och skyldigheter enligt den allmänna lagstiftningen eller speciallagstiftningen är samt för de olika alternativen vid tillhandahållandet av tjänster och deras effekter liksom också för andra omständigheter som är av betydelse för klientens ärende. Redogörelsen ska ges så att klienten tillräckligt väl förstår dess innehåll och betydelse. Vid bedömningen ska klientens självbestämmanderätt respekteras och hans eller hennes önskemål, åsikter och individuella behov beaktas. Särskild vikt ska läggas vid att självbestämmanderätten respekteras för barn och unga personer samt andra personer i behov av särskilt stöd. När utredningen av den äldre befolkningens servicebehov görs ska dessutom bestämmelserna i äldrelagen för Åland följas. Barnskyddslagen innehåller bestämmelser om utredning av barnskyddsbehovet i samband med bedömningen av servicebehovet.

För bedömningen av servicebehovet svarar en inom socialvård yrkesutbildad person enligt landskapslagen (2020:24) om yrkesutbildade personer inom socialvården som är ändamålsenlig för bedömningen, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag. För bedömningen av servicebehovet hos barn som behöver särskilt stöd och andra personer som behöver särskilt stöd svarar en socialarbetare i tjänsteförhållande.

37 §

Innehållet i bedömningen av servicebehovet

Utifrån utredningen av servicebehovet bedöms det om personen behöver stöd. Om personen behöver stöd, bedöms det om stödbehovet är av tillfällig, återkommande eller långvarig karaktär. Bedömningen av servicebehovet omfattar

1) en sammanfattning av klientens situation samt av behovet av socialservice och särskilt stöd,

2) de slutsatser som en yrkesutbildad person inom socialvården har dragit om förutsättningarna för klientrelationen,

3) klientens åsikt om och syn på sitt servicebehov, om det inte finns ett uppenbart hinder för att i samarbete med klienten bedöma servicebehovet samt

4) en bedömning som klienten och en yrkesutbildad person inom socialvården har gjort om behovet av en egen kontaktperson enligt 42 §.

38 §

Ordnan­det av service enligt bedömningen av servicebeho­vet

När stödbehovet är av tillfällig karaktär ska man genom tillräcklig tillfällig service i rätt tid försöka förebygga ett mer långvarigt stödbehov.

När stödbehovet är fortlöpande eller återkommande, ska servicen ordnas så att målet är att klienten klarar sig själv och att stödbehovet upphör efter den tid som tillsammans med klienten uppställts som mål.

För personer vars stödbehov är bestående eller långvarigt ska stödet om möjligt ordnas så att servicens kontinuitet tryggas, om det inte ligger i klientens intresse att ändra servicen. Om stödbehovet endast delvis är bestående eller långvarigt, ska stödet i övrigt ordnas enligt vad som föreskrivs i 1 och 2 mom.

39 §

Klientplan

Bedömningen av servicebehovet ska kompletteras med en klientplan som utarbetas för klienten eller genom en annan motsvarande plan, om det inte är uppenbart onödigt att utarbeta en plan. Planen ska utarbetas tillsammans med klienten enligt 36 § 4 och 5 mom., om det inte föreligger något uppenbart hinder för detta.

I den omfattning som klientens servicebehov förutsätter ska klientplanen innehålla

- 1) klientens bedömning och en yrkesmässig bedömning av stödbehovet,
- 2) klientens bedömning och en yrkesmässig bedömning av den service och de åtgärder som behövs,
- 3) en bedömning som görs av den egna kontaktpersonen eller av en annan anställd som ansvarar för klientens service av den socialservice som är nödvändig med hänsyn till klientens hälsa eller utveckling och av när servicen ska börja och dess varaktighet,
- 4) information om hur ofta klienten och den egna kontaktpersonen eller en annan anställd som ansvarar för klientens service ska träffas,
- 5) klientens och den anställdes bedömning av klientens styrkor och resurser,
- 6) de mål som ställs upp av klienten och den anställda tillsammans och som socialvården siktar på att uppnå,
- 7) en bedömning av klientrelationens varaktighet,
- 8) information om samarbetspartner som deltar i att möta klientens behov och ansvarsfördelningen mellan samarbetspartnerna samt
- 9) information om uppföljning av planen, uppnående av målen och omprövning av behoven.

Klientplanen ska justeras vid behov. Planens innehåll ska samordnas med service och stöd-

åtgärder som tillhandahålls av andra förvaltningsområden och som personen behöver. Dessutom gäller i fråga om skyldigheten att utarbeta planen samt planens innehåll och de delaktiga vad som särskilt föreskrivs om det. Trots vad som föreskrivs någon annanstans i lag kan man med klientens samtycke utarbeta en gemensam plan som gäller service och stödtjänster inom socialvården och andra förvaltningsområden och som innehåller de uppgifter som behövs för att utarbeta och använda planen. I fråga om att utarbeta en gemensam plan utan klientens samtycke föreskrivs särskilt.

Om det finns anhöriga eller andra närstående personer som stöder klienten, utarbetas vid behov en särskild plan om stöd för dem.

40 §

Anmälan till andra myndigheter om klientens stödbehov

Om socialvårdens åtgärder inte räcker till för att möta en klients behov, ska den inom socialvård yrkesutbildade personen som ansvarar för bedömningen av klientens servicebehov, den egna kontaktpersonen eller en annan anställd som ansvarar för klientens service, med klientens samtycke kontakta den myndighet som i första hand ansvarar för att vidta de åtgärder som krävs.

Den myndighet som tar emot den anmälan som avses i 1 mom. ska med klientens samtycke utan ogrundat dröjsmål meddela den kontaktande myndigheten vilka åtgärder myndigheten har vidtagit med anledning av anmälan. En anmälan behöver emellertid inte göras om det är uppenbart onödigt.

I lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården, tillämplig på Åland genom landskapslagen om tillämpning på Åland av riksförfattningar om socialvård, föreskrivs om utlämnande av uppgifter utan klientens samtycke. I förvaltningslagen för landskapet Åland föreskrivs om hänvisning av en klient till den behöriga myndigheten.

41 §

Sektors- och myndighetsövergripande samarbete

För att bedöma servicebehovet, fatta beslut och tillhandahålla socialvård ska den myndighet inom socialvården som ansvarar för åtgärden se till att tillräcklig sakkunskap och kompetens med hänsyn till en persons individuella behov finns att tillgå. Om bedömningen av personens behov och uppfyllandet av dem kräver service eller stödåtgärder av socialvården eller övriga myndigheter, ska dessa på begäran av den anställda som ansvarar för åtgärden delta

i bedömningen av personens servicebehov och i utarbetandet av en klientplan.

Socialvården tillhandahålls i samarbete med olika aktörer så att socialvården och vid behov de övriga förvaltningssektorernas och myndigheternas service, bildar en helhet som tillgodoser klientens intresse. Den anställda ska enligt behov kontakta olika samarbetspartner och sakkunniga samt vid behov personens anhöriga och andra närstående enligt vad som närmare föreskrivs i denna lag.

Lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården, tillämplig på Åland genom landskapslagen om tillämpning på Åland av riksförfattningar om socialvård, innehåller bestämmelser om utlämnande av uppgifter utan klientens samtycke samt om en socialvårdsmyndighets rätt att av andra myndigheter få den handräckning som den behöver för att sköta sina lagstadgade uppgifter. Landskapslagen (2020:26) om klienthandlingar inom socialvården innehåller bestämmelser om antecknande av klientinformation i sektors- och myndighetsövergripande samarbete.

42 §

Egen kontaktperson

En egen kontaktperson ska utses för socialvårdsklienten för den tid klientrelationen pågår. En egen kontaktperson behöver inte utses om det för klienten redan har utsetts en annan anställd som ansvarar för servicen eller om det av någon annan orsak är uppenbart onödigt att utse en egen kontaktperson.

Den egna kontaktpersonen ska vara en sådan yrkesutbildad person som avses i landskapslagen om yrkesutbildade personer inom socialvården. Den egna kontaktpersonen kan i stället för den yrkesutbildade person som avses i nämnda paragraf vara en sådan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som avses i 2 § i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården, om det är motiverat med hänsyn till klientens samlade service. Den egna kontaktpersonen för ett barn som behöver särskilt stöd och för andra personer som behöver särskilt stöd eller den anställde som utför klientarbete tillsammans med kontaktpersonen ska vara en sådan socialarbetare som avses i landskapslagen om yrkesutbildade personer inom socialvården.

Den person som är egen kontaktperson har i uppgift att i enlighet med klientens behov och intresse främja genomförandet av 38 § 2 och 3 mom. samt vid behov utföra andra uppgifter som föreskrivs i denna lag.

När socialvård som gäller barn som behöver särskilt stöd tillhandahålls ska barnets egen kontaktperson eller en annan anställd som an-

svarar för barnets socialservice träffa barnet personligen tillräckligt ofta på det sätt som antecknas närmare i klientplanen.

43 §

Kartläggning av närstående nätverket

Med kartläggning av närstående nätverket avses att det utreds hur anhöriga eller andra närstående personer till klienten deltar i att stöda klienten. Kartläggningen av närstående nätverket görs i samband med att servicebehovet bedöms eller vid behov vid en annan tidpunkt under klientrelationen. Kartläggningen kan göras utan klientens samtycke endast om

1) klienten är uppenbart oförmögen att svara för sin omsorg, hälsa och säkerhet och uppgifterna är nödvändiga för att utreda servicebehovet, eller

2) uppgifterna behövs för att tillgodose ett barns intresse.

I samband med kartläggningen utreds vid behov de anhörigas och närståendes eventuella stödbehov.

44 §

Utredning av situationen för en person i klientens vård

Vård- och stödbehovet för ett barn eller en annan person i klientens vård ska utredas om klienten

1) får missbrukarvård eller psykiatrisk vård eller någon annan social-, hälso- och sjukvård under vilken, eller innan behövlig vård fås, klientens förmåga att fullgott ta hand om vården eller fostran bedöms vara försvagad eller

2) intas som häktad i fängelse eller börjar avtjäna ett fängelsestraff.

Vid behov ska tillräcklig vård och tillräckligt stöd säkerställas genom ett möte med barnet eller en annan person som vårdas. I 35 § föreskrivs om skyldigheten att till den myndighet som ansvarar för kommunens socialvård anmäla behov av socialvård.

45 §

Beslutsfattande och verkställighet som gäller socialvården

Klienten har rätt att få ett skriftligt beslut om ordnandet av socialservicen. Ett ärende som gäller brådskande åtgärder ska handläggas och beslutet ska fattas utan dröjsmål utifrån tillgängliga uppgifter, så att klientens rätt till nödvändig omsorg och försörjning inte äventyras. I de fall som inte är brådskande ska beslut fattas utan ogrundat dröjsmål efter det att ärendet inletts.

I brådskande fall ska beslutet verkställas utan dröjsmål och i de fall som inte är bråd-

skande, utan ogrundat dröjsmål. Beslutet ska dock verkställas senast inom tre månader från det att ärendet inletts. Tiden kan vara längre än detta om utredningen av ärendet av något särskilt skäl kräver en längre handläggnings-tid eller om verkställigheten fördröjs av något annat särskilt skäl som hänger samman med klientens behov.

Bestämmelser om handläggning av ärenden och beslutsfattande finns dessutom i förvaltningslagen för landskapet Åland.

46 §

Beslut som tryggar vård och omsorg

En socialarbetare i tjänsteförhållande som utför klientarbete tillsammans med klientens egen kontaktperson ska besluta om den socialservice genom vilken i enlighet med 12 och 13 §§ nödvändig omsorg och försörjning samt hälsa och utveckling gemensamt tryggas för ett barn som behöver särskilt stöd eller någon annan klient som behöver särskilt stöd, om förfarandet tillgodoser klientens intresse.

Besluten gäller den socialservice som klienten eller den person som ansvarar för klientens omsorg behöver.

Den tjänsteinnehavare som avses i 1 mom. fattar besluten med hänsyn till den bedömning av servicens nödvändighet som framförs i en klientplan som avses i 39 § med beaktande av de planer för service som de myndigheter som ansvarar för hälso- och sjukvård samt utbildning och sysselsättning uppgjort, och som är nödvändiga med hänsyn till klientens omsorg, försörjning, hälsa eller utveckling. Bestämmelser om den gemensamma plan som gäller servicen och stödåtgärderna inom socialvården och de övriga förvaltningsområdena finns i 39 § 3 mom. Ett beslut om brådskande åtgärder ska fattas enligt 45 § 1 mom. Trots vad som föreskrivs ovan i denna paragraf får beslut om utkomststöd fattas av den tjänsteinnehavare som ansvarar för utkomststöd med hänsyn till den bedömning av stödbehovet som den egna kontaktpersonen för klienten eller för klientens familjemedlem eller en annan anställd som ansvarar för klientens service, har gjort.

5 kap.

Att säkerställa kvaliteten på tjänsterna

47 §

Egenkontroll

En verksamhetsenhet inom socialvården eller en annan aktör som ansvarar för den samlade verksamheten ska göra upp en plan för egenkontroll för att säkerställa socialvår-

dens kvalitet, säkerhet och ändamålsenlighet. Planen ska vara offentligt framlagd, förverkligandet av den ska följas upp regelbundet och verksamheten utvecklas utifrån den respons som regelbundet samlas in från klienterna och verksamhetsenhetens personal.

Närmare bestämmelser om innehållet i samt utarbetandet och uppföljningen av planen för egenkontroll kan utfärdas genom landskapsförordning.

48 §

Personalens anmälningsskyldighet

Personer som ingår i socialvårdens personal eller arbetar med motsvarande uppgifter i ett uppdragsförhållande eller som självständiga yrkesutövare ska agera så att den socialservice som ges till klienten är av god kvalitet.

En person som avses ovan i 1 mom. ska utan dröjsmål meddela den person som ansvarar för verksamheten om han eller hon vid skötseln av sina uppgifter lägger märke till eller får kännedom om ett missförhållande eller en uppenbar risk för ett missförhållande vid tillhandahållandet av socialvård för klienten. Den person som tar emot anmälan ska anmäla ärendet till den ledande tjänsteinnehavaren inom kommunens socialvård.

Anmälan kan göras trots sekretessbestämmelserna.

Kommunen och en privat serviceproducent ska informera sin personal om anmälningsskyldigheten och omständigheter i anslutning till tillämpningen av den. Anvisningar för förfaringssätten vid tillämpningen av anmälningsskyldigheten ska ingå i den plan för egenkontroll som avses i 47 §. Den person som gjort anmälan får inte bli föremål för negativa motåtgärder till följd av anmälan.

49 §

Åtgärder med anledning av en anmälan

Den person som tar emot en anmälan som avses i 48 § 2 mom. ska vidta åtgärder för att rätta till missförhållandet eller avvärja risken för ett uppenbart missförhållande. Personen ska trots sekretessbestämmelserna underätta Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM) om ärendet, såvida missförhållandet eller risken för ett uppenbart missförhållande inte åtgärdas utan dröjsmål.

ÅMHM kan till den del det faller inom Ålands lagstiftningsbehörighet, meddela ett föreläggande för att undanröja missförhållandet och besluta om vidare åtgärder i ärendet så som föreskrivs i 9 och 10 §§ i landskapslagen (2020:13) om socialvårdens förvaltning och tillsyn på Åland.

6 kap. Ändringssökande

50 § *Rättelseyrkande*

Rättelseyrkanden gällande beslut som avses i 45 och 46 §§ får begäras hos det organ som svarar för den kommunala socialvården. I enlighet med 41 § i förvaltningslagen för landskapet Åland ska en anvisning om användning av rättelseyrkande lämnas samtidigt som beslutet meddelas. Gällande innehållet i anvisningen om rättelseyrkande gäller i tillämpliga delar vad som bestäms om besvär/anvisning i 42 och 44 §§ i förvaltningslagen för landskapet Åland.

Rättelseyrkandet ska göras i skriftlig form inom 14 dagar från delfäendet av beslutet. Bestämmelser om delgivning finns i förvaltningslagen för landskapet Åland. Av rättelseyrkandet ska framgå vilket beslut som avses, hurudan omprövning som begärs och på vilka grunder omprövning begärs. Har rättelseyrkandet inte gjorts inom föreskriven tid tas det inte upp till prövning. Rättelseyrkandet ska behandlas utan dröjsmål.

51 § *Anförande av besvär hos Ålands förvaltningsdomstol*

Ett beslut som meddelats av det organ som ansvarar för den kommunala socialvården med anledning av ett rättelseyrkande får överklagas genom besvär. I enlighet med 25 § i självstyrelselagen för Åland överklagas beslutet till Ålands förvaltningsdomstol. Om anförande av besvär finns bestämmelser i förvaltningsprocesslagen (FFS 586/1996). Under besvärstiden får besvär även lämnas till organet som ansvarar för den kommunala socialvården, som ska sända besväret och sitt utlåtande till Ålands förvaltningsdomstol.

52 § *Verkställighet*

Ett beslut av kommunens tjänsteinnehavare eller organ kan trots sökande av ändring verkställas, om typen av beslut kräver omedelbart verkställande och det inte äventyrar säkerheten, eller om beslutets ikraftträdande på grund av orsaker som beror på ordnandet av servicen inte kan skjutas upp och om tjänsteinnehavaren eller organet beordrat att beslutet ska verkställas genast.

Efter att ändring har sökts kan besvärsmyndigheten förbjuda eller avbryta verkställandet av beslutet.

53 § *Besvärstillstånd*

Ålands förvaltningsdomstols beslut får överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

För besvärstillstånd gäller vad som föreskrivits om det i förvaltningsprocesslagen. En besvärsskrift, i vilken det anges varför besvärstillstånd bör beviljas, kan också lämnas till Ålands förvaltningsdomstol för vidarebefordran till högsta förvaltningsdomstolen.

54 § *Förvaltningstvistemål*

På förvaltningstvistemål tillämpas förvaltningsprocesslagen.

7 kap. Särskilda bestämmelser

55 § *Förhållandet till andra lagar*

På socialservice som ordnas med stöd av denna lag tillämpas landskapslagen (1993:71) om planering av socialvården och landskapslagen (2017:120) om landskapsandelar till kommunerna, om inte något annat föreskrivs i någon annan lag.

56 § *Klientavgifter*

För socialservice enligt denna lag tas avgifter ut enligt lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (FFS 734/1992), tillämplig i landskapet Åland genom landskapslagen om tillämpning på Åland av riksförfattningar om socialvård.

57 § *Personkrets för ordnande av socialvård*

Om en person som regelbundet eller mer långvarigt vistas utanför hemkommunen på grund av arbete, studier eller motsvarande orsaker och personens hemkommun inte ändras enligt 3 § 1 punkten i lagen om hemkommun, kan han eller hon söka socialservice hos vistelsekommunen. Hemkommunen är dock inte skyldig att ordna socialvård för en person som vistas utomlands, om inte något annat föreskrivs någon annanstans.

58 § *Ordnandet av brådsökande institutionsvård*

I brådsökande fall eller då omständigheterna annars förutsätter det ska kommunen se till att institutionsvård och annan socialservice

ordnas även för andra som vistas i kommunen än kommunens invånare.

Beräknas behovet av institutionsvård vara över 14 dygn, ska det kommunala organ som ansvarar för socialvården utan dröjsmål göra en anmälan om institutionsvården till organet i den kommun vars uppgift det hade varit att ordna vård.

59 §

Överflyttning av en person till den egna kommunen

När någon som inte är kommuninvånare har fått institutionsvård med stöd av 58 § och behovet av vården beräknas bli långvarigt, kan förvaltningsdomstolen berättiga det organ som ansvarar för socialvården att flytta personen till den kommun där han eller hon är invånare.

På begäran av den som får institutionsvård ska organet likväl alltid vidta sådana åtgärder som avses i 1 mom. för att flytta personen till den kommun där han eller hon är invånare.

En ansökan om överflyttning enligt 1 mom. ska göras hos förvaltningsdomstolen.

Det får dock inte bestämmas att en överflyttning ska ske, om det med tanke på en ändamålsenlig vård eller annars är oskäligt för personen.

60 §

Ansökan om socialservice, serviceboende och institutionsvård i en annan kommun

Den som vill flytta och bli invånare i en annan kommun, men på grund av sin ålder eller sin funktionsnedsättning eller av någon annan orsak inte kan bo självständigt där, kan anhålla om socialservice, serviceboende och institutionsvård där på samma grunder som kommunens invånare. Kommunen är skyldig att genast underrätta sökandens hemkommun om att en sådan ansökan har kommit in och att den har tagits upp till behandling. Kommunen ska behandla ansökan, bedöma sökandens behov av service i samarbete med hans eller hennes hemkommun och fatta beslut i ärendet. Ansökan ska dock inte behandlas, om sökanden har lämnat in en likadan ansökan till en annan kommun och behandlingen av den fortfarande pågår.

Kommunen är skyldig att genast underrätta sökandens hemkommun om att en sådan ansökan har kommit in och att den har tagits upp till behandling. Kommunen ska behandla ansökan, bedöma sökandens behov av service i samarbete med hans eller hennes hemkommun och fatta beslut i ärendet. Ansökan ska dock inte behandlas om sökanden har lämnat in en likadan ansökan till en annan kommun och behandlingen av den fortfarande pågår.

Om kommunen beslutar bevilja service i enlighet med 1 mom., ska sökanden inom två veckor efter att ha fått del av beslutet anmäla till kommunen om han eller hon tar emot servicen. Sökanden har rätt att inom tre månader efter att ha fått del av beslutet flytta till den serviceboende- eller institutionsvårdplats som anvisats. Om sökanden försummar att iaktta nämnda tidsfrister, förfaller hans eller hennes rätt till den service som beslutet gäller.

61 §

Rätt till ersättning för en annan kommuns invånares institutionsvård

Har en kommun lämnat en annan kommuns invånare institutionsvård enligt 58 §, har kommunen rätt att få kostnaderna för institutionsvård under minst 14 dygn ersatt av den kommun som det enligt 14 § skulle ålegat att ordna vård.

Ansökan om ersättning enligt 1 mom. ska anhängiggöras hos förvaltningsdomstolen inom sex månader från det institutionsvården börjat. Anhängiggörs inte ansökan inom nämnda tid, förlorar kommunen sin rätt att få ersättning för den institutionsvård som den givit innan ansökan anhängiggjordes och som vederbörande kommun inte skriftligen samtyckt till att ersätta.

Ersättningsärenden som avses i 1 mom. avgörs av den förvaltningsdomstol inom vars verksamhetsområde den kommun som lämnat institutionsvården är belägen.

62 §

Den nya hemkommunens ansvar för att ordna service vid nyttjandet av rätten att välja hemkommun vid en långvarig vårdrelation

Om en person är placerad i familjevård, institutionsvård eller i boendeservice i någon annan kommun än sin hemkommun och han eller hon utnyttjar rätten enligt 3a § i lagen om hemkommun att välja hemkommun, övergår ansvaret för att ordna service för personen till den nya hemkommunen från och med flyttningsdagen.

63 §

Den tidigare hemkommunens ansvar för vårdkostnader

I en situation som avses i 60 och 62 §§ är det fortfarande personens tidigare hemkommun som ansvarar för de faktiska kostnaderna för familjevård, institutionsvård eller för boende med boendeservice i enlighet med kommunens beslut. Den nya hemkommunen ska fakturera den tidigare hemkommunen för en ersättning som motsvarar kostnaderna. När ersättningen

räknas ut ska följande poster dras av från de faktiska kostnaderna:

1) den landskapsandel för socialvården som den nya hemkommunen erhållit för personen enligt 5 § i landskapslagen om landskapsandel till kommunerna och

2) klientavgifter som har tagits ut hos personen enligt lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården, tillämplig på Åland genom landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård, eller i övrigt tagits ut för tjänster som avtalet omfattar.

Kommunerna kan, om de så vill, komma överens om ersättningsnivån enligt 1 mom. på något annat sätt. Den nya hemkommunen svarar för att ordna och bekosta de tjänster som avtalet inte omfattar.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas till dess att den nya hemkommunen svarar för att ordna service. Om personens hemkommun ändras övergår ansvaret för att ordna service till den nya hemkommunen medan ansvaret för kostnaderna enligt 1 mom. fortfarande ligger hos den tidigare hemkommunen.

64 §

Socialvårdens personal, lokaler och hjälpmedel

För uppgifter inom verkställigheten av socialvården ska kommunen ha ett tillräckligt antal yrkesutbildade personer inom socialvården samt annan personal som deltar i klientarbetet.

Varje kommun ska, till dess att myndigheten för en kommunalt samordnad socialtjänst inlett sin verksamhet, till sitt förfogande ha tjänster vilka tillhandahålls av en sådan socialarbetare i tjänsteförhållande som deltar i klientarbetet.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. utgör inte något hinder för att två eller flera kommuner har gemensam personal.

För socialvårdens funktioner ska kommunen ha tillräckliga och ändamålsenliga lokaler och hjälpmedel.

65 §

Ledningen av socialvården

Huvudsakligen administrativa ledningsuppgifter inom socialvården får skötas av en socialarbetare eller en person som har en för uppgiften lämplig examen från universitet eller högskola som omfattar minst fyra års heltidsstudier. Därutöver krävs kännedom om branschen samt tillräcklig ledarskapsförmåga.

Den yrkesmässiga ledningen av det sociala arbetet ska skötas av en socialarbetare.

Ledningsuppgifter inom socialvården som omfattar styrning av klientarbetet får skötas

av en person som har en för uppgiften lämplig examen från universitet, högskola eller yrkeshögskola som omfattar minst tre års heltidsstudier. Därutöver krävs kännedom om branschen samt tillräcklig ledarskapsförmåga.

Bestämmelser om behörighetskrav för yrkesutbildade personer inom socialvården finns i landskapslagen om yrkesutbildade personer inom socialvården.

66 §

Barnatillsyningsmannen

Uppgiften som barnatillsyningsman får skötas av en socialarbetare eller en person som har någon annan för uppgiften lämplig examen från universitet eller högskola som omfattar minst fyra års heltidsstudier.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller också den till vars uppgifter hör att svara för beredningen av de avtal som avses i 8 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt eller i 8 § i lagen om underhåll för barn.

67 §

Rätt till tillträde till bostad

Är någon i uppenbart behov av socialvård och kräver hans eller hennes intresse ovillkorligen socialvård på grund av en allvarlig risk för hans eller hennes hälsa, utveckling eller trygghet och kan behovet av socialvård annars inte utredas, har en socialarbetare på förordnande av en ledande tjänsteinnehavare inom socialvården, som har utsetts av det organ som ansvarar för den kommunala socialvården enligt 4 § i landskapslagen om socialvårdens förvaltning och tillsyn på Åland, för utredning av behovet av socialvård rätt att få tillträde till personens bostad eller någon annan plats där han eller hon vistas.

Då tillträde förhindras till den bostad eller plats där personen vistas ska socialvårdsmyndigheten begära sådan handräckning av Ålands polismyndighet som avses i 22 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården, tillämplig på Åland genom landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård.

68 §

Forsknings-, försöks- och utvecklingsverksamhet

Kommunen ska utöver produktion av information och utvecklingsarbete enligt 7 § i denna lag se till att forsknings-, försöks- och utvecklingsverksamhet bedrivs beträffande kommunens socialvård.

69 §

Samverkansavtal med Ålands hälso- och sjukvård

Beträffande samarbetet mellan den kommunala socialvården och Ålands hälso- och sjukvård som det föreskrivs om i 20–22 §§, 24 och 25 §§ i denna lag och genom vilket den kommunala socialvårdens och Ålands hälso- och sjukvårds service tillsammans ska bilda en funktionell helhet för klienten, ska kommunen ingå ett avtal om samverkan med Ålands hälso- och sjukvård (*samverkansavtal*).

I samverkansavtalet ska parterna komma överens om gemensamma mål för de samordnade tjänsterna, ansvarsfördelningen och övergripande rutiner för samarbetet och övriga åtgärder för att säkerställa funktionella servicehelheter för klienterna.

Fullgörandet av samverkansavtalet ska utvärderas årligen av parterna och vid behov ska samverkansavtalet ändras.

Närmare bestämmelser om de i 2 mom. avsedda områdena som ska ingå i samverkansavtalet samt om tidsfrister inom vilka samverkansavtalet ska vara godkänt av parterna och träda i kraft, utfärdas genom landskapsförordning.

70 §

Verksamhet i sysselsättnings syfte

Med verksamhet i sysselsättnings syfte för personer med funktionsnedsättning avses anordnandet av särskilda rehabiliteringsåtgärder och andra stödåtgärder för att främja en persons möjligheter att få arbete.

Verksamhet i sysselsättnings syfte för personer med funktionsnedsättning anordnas för personer som på grund av funktionsnedsättning, sjukdom eller någon annan motsvarande orsak under en lång tid har särskilda svårigheter att klara de funktioner som hör till normal livsföring och som utöver arbetsförvaltningens tjänster och åtgärder behöver stödåtgärder enligt 1 mom. för att komma ut på den öppna arbetsmarknaden.

Som ett led i verksamheten i sysselsättnings syfte för personer med funktionsnedsättning kan det ordnas arbete, i vilket arbetstagaren står i ett sådant anställningsförhållande till serviceproducenten som avses i 1 kap. 1 § arbetsavtalslagen (FFS 55/2001).

Angående lönen för det arbete som nämns i 3 mom. kan det ingås ett kollektivavtal, vilket ska iakttas utan hinder av vad som 2 kap. 7 § arbetsavtalslagen föreskriver om kollektivavtals allmänt bindande verkan.

Utöver på de grunder som anges i 7 kap. arbetsavtalslagen har den som producerar service i sysselsättnings syfte för personer med funk-

tionsnedsättning rätt att säga upp arbetstagarens arbetsavtal också när den som anordnar arbetet anser att arbetstagaren inte på det sätt som avses i 2 mom. är i behov av arbete.

71 §

Arbetsverksamhet för personer med funktionsnedsättning

Med arbetsverksamhet för personer med funktionsnedsättning avses verksamhet i syfte att bevara och främja en persons funktionsförmåga. Arbetsverksamhet anordnas för arbetsförmögna personer som på grund av funktionsnedsättning inte har förutsättningar att delta i arbete enligt 70 § och som får sin huvudsakliga försörjning av förmåner som beviljas på grund av sjukdom eller arbetsoförmåga.

Den som deltar i arbetsverksamhet för personer med funktionsnedsättning står inte i ett anställningsförhållande enligt 1 kap. 1 § arbetsavtalslagen till den som anordnar verksamheten eller till serviceproducenten.

På arbetsverksamhet för personer med funktionsnedsättning tillämpas bestämmelserna om arbetarskydd även när personen i fråga inte står i anställningsförhållande till arbetsgivaren. Den som anordnar arbetsverksamhet för personer med funktionsnedsättning ska för den som deltar i arbetsverksamhet teckna en försäkring enligt 3 § 1 mom. i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar (FFS 459/2015). På den som deltar i arbetsverksamheten tillämpas det som i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar föreskrivs om arbetstagare och på den som anordnar arbetsverksamheten tillämpas det som i den lagen föreskrivs om arbetsgivare. Med avvikelse från 71–78 §§ i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar används som årsarbetsinkomst det i 79 § i den nämnda lagen avsedda minimibeloppet av årsarbetsinkomst. Med avvikelse från 58 och 59 §§ i den nämnda lagen är dagpenningen 1/360 av årsarbetsinkomsten.

72 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021. Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Genom denna lags ikraftträdande upphävs 1 § 1 mom. 1 punkten och 2 § i landskapslagen (1995:101) om tillämpning i landskapet Åland av riks författningar om socialvård.

Om det i någon annan lagstiftning hänvisas till den socialvårdslag som var i kraft när denna lag trädde i kraft, ska denna lag tillämpas i stället för den tidigare lagen, om inte något annat föreskrivs i denna lag.

73 §

Övergångsbestämmelser

På besvär eller underställning med anledning av ett beslut som fattats innan denna lag

har trätt i kraft eller på behandlingen av ett sådant ärende vid en högre besvärinstans med anledning av besvär tillämpas de bestämmelser som gällde vid denna lags ikraftträdande.

Mariehamn den 6 februari 2020

VERONICA THÖRNROOS
lantråd

Annette Holmberg-Jansson
föredragande minister

